

Aumaitre sodi nekako: Realizem v drami se je preživel. Navzlic nejasnostim in dostikrat ohlapni obliki sta nam dala Maeterlinck in Claudel dragocenih mi-gljajev, v romanu pa sta kažipota André Gide in Élémiir Bourges. Seveda smatram njih dela stoprav za nepopolne osnutke.

Beauduinu je slovstvo povsem verskega značaja. Zanj ne biva nič izven duše, ki je večni del vesolja. Misel mu je istovetna s činom. Tako obstoji zgolj notranji, mišljen, hoten svet, katerega izraz in videz je odsev naših dušeslovnih ubra-nosti. Ne kakor pri romantiku zunanji svet gledan skozi mrežnico niti izključno svet občutkov kot simbolistu — ampak celotni ne le gledani ter občuteni temveč tudi mišljeni, hoteni svet, predelan z duhom: to je vzor.

De Berseaucourt ugotavlja, da je pretirani verizem povzročil klasičen pre-porod, za vzgled bodi dovršeno delce „Princesse de Clèves“ (1678). Poleg tega poudarja smisel romanopiscev za družabna vprašanja. Bodoči zgodovinarji bodo morali upoštevati dosti najnovejših romanov.

Chignac: Razumski in družabni dinamizem, življenje okrepljeno po mehan-skih vedah, polni razcvet posameznika brez plemenske in kastne razlike, vsakdanji heroizem.

Florian-Parmentier: Naša doba meri na vsesplošnost. Močna želja po sintezi je pokazala duhovom razglabljanje tajnih, podzavestnih občutij. Vidni in nevidni svet se bosta čimbolj zblíževala. Posledica — veda in vera, spiritualizem in realizem, intuicija in umsko znanje se spojé v transcendentnem monizmu.

Du Fresnois: Stremi se po dušeslovnem romanu, kratkem in jedrnatem ko klasična žaloigra.

Roux: Sedanje leposlovje nudi kot novost potrebo po dejanju in zmisel za mnogotero žitje; izvirno ni, pač pa raznoliko. Išče se. Mladega mojstra ni. Mot-njava. Vračajo se k izročilu, plemenu, duši, naobrazbi, disciplini.

Schlumberger: Razne so struje v romanu, brata Thauraud nadaljujeta rezno in trezno razkranje Benjamina Constanta, drugi so bolj romantično obilni. Važna je zahteva po vsakdanjem intimnem lirizmu: zato veliki vpliv Charles-Louis Philippea.

Iz pisanih mnenj se dasta izločiti dva smotra: prvič želja po sintezi, ki sta jo napovedovala naturalizem in simbolizem ter jo goji dandanašnji znanstveni in modroslovski razvoj; drugič izrazita skrb in volja, dati tej sintezi končno določno obliko.

A. Debeljak.

Kajkavske pesmi med Hrvati. V tretji številki letošnjega *Savremenika* so izšle tri Domjaničeve in dve Galovičevi pesmi v kajkavskem narečju. Evo prve Domjaničeve za primer:

Noć.

Noć, ti moja temna noćka,
Kaj mi to mučiš,
Zakaj si navek v črnini,
Kaj se žalostiš?

Zato morti, kaj si vidla
Čez tih puno let,
Kak trpi i kak pogiba
Ovaj bogi svet?!

Kak mu nigde smilovanja
Niti mira ni,
I kak ipak živet mora,
Zakaj? Znaš li ti?

Ali ti si tiha zmirom
Ne ćeš reći niš,
Noć, ti moja temna noćka,
Ti mučiš, mučiš.

Kaj ti one strašne tajne
Odat nam ne smeš?
Ili imaš preveč srca,
Ne češ da poveš?

Al zabadav nam je pitat,
Zgine pusta reč,
Senjom nam zakriješ oči,
Zmirimo se speč.

Najbolše je nič ne pitat,
Spat, pozabit vse.
To bi nam ti, moja nočka,
Štela reč, kaj ne?

Ali nam niso ti glasovi čisto domači? Mislim, da ga ni niti enega med nami, ki bi se bil zavedal, da smo si res tako blizu. Po taki poti naprej, in vprašanje ujedinenja bi bilo na mah rešeno brez vseh teorij in doktrin, z živo prakso. Samo, če bi ne bil to le slučajen estetski izprehod v preteklost, nego odločen korak v bodočnost.

Vrhovnik O „Poberinu“ in enakih starih slovenskih „bogovih“. V svojem zaslužnem, dasi malo znanem delcu „Listi nabožno slovstveni“ (Knjižnica Družbe sv. Cirila in Metoda. XIV. zvez. V Ljubljani 1902) piše Iv. Vrhovnik tam, kjer govori o Maksimiljanu Redeskiniju in drugih, ki so s pobožnimi pesmimi skušali izpodriniti „prazne, nanučne, folšpeissime“, sledeče: „Protireformacija ni samo izkušala odstraniti vse, kar je spominjalo na delovanje luteranskih krivoverskih oznanovalcev, nego je trebila hkrati tudi ostanke stare narodne vere, živeče v nekaterih narodnih običajih in pesmih. Tedaj je jela hirati stara slovenska junaška pesem. Kako hitro se je izgubljala, priča dejstvo, da že Valvasor ne ve ničesar o Ledi in Poberinu, starih slovenskih božanstvih, katerih je bila polna narodova duša še v začetku 17. stoletja (str. 40)“. — Odkod ima Vrhovnik ti dve, tako malo, ali skoro neznani „stari slovenski božanstvi“?

Duševni oče teh „božanstev“ je naš škof Tomaž Hren. V Vrhovnikovo knjižico, kjer stojita „Leda“ in „Poberin“ brez vsakega krstnega lista, brez navedenega vira, pa sta zašla po sledeči poti. Znani Peter pl. Radics je v Hribarjevem „Slovanu“ (l. 1887., str. 377—379) priobčil po raznih arhivih pobrane „Stare beléžke o slovenščini na propovednici“. V njih govori tudi o konceptu neke Hrenove pridige, ki se nahaja v arhivu ljubljanske škofije. Iz tega citira sledeči odlomek: „*Recita historiam: Lada, Plejn, Poberin, Idola et Diu antea Carnioliae*“. To je (pač menda takratni urednik „Slovana“, Cimperman) poslovenil takole: „Pripoveduj zgodovino Lade, Plejna, Poberina, Idole in prejšnjih kranjskih kumirjev“, Radics pa je pri tem še naredil Hrenu laskav poklon, da je bil „veščak na polji starinstva slovenskega“. — Cimperman je pri tem pokazal, da je človek lahko dober poet, dasi ne zna toliko latinščine, da bi pravilno poslovenil najpriprostejši latinski stavek, Radics pa je tudi tukaj, kakor že marsikje drugje pokazal, da je bil samo primitiven diletant brez trohe kritizma. Če njegovi nemški spisi niso boljše moke ko oni, ki jih je dajal v našem jeziku med ljudi, pač ne zaslužijo hvale, ki se jim navadno daje. Njegova „starinska“ zaverovanost mu je tukaj toliko skalila pogled, da ni videl kaj prav za prav tiči v tem Hrenovem stavku.

Analiza teh treh Hrenovih „kumirjev“ nam pokaže sledeče: 1. „Lada“ je Hrenu iz knjig znana splošno slovanska „Venus“; 2. „Plejn“ in 3. „Poberin“ pa sta prava slovenska dvojčka, katerih oče ni nihče drugi ko baš Hren sam. Prvi